

На основу члана 44. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник Републике Србије", број 129/07), члана 14. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју ("Службени гласник Републике Србије", број 10/2013, 101/16), члана 30. Статута општине Деспотовац ("Службени гласник Општине Деспотовац, број 4/08), члана 4. и 6. Одлуке о коришћењу средстава из Буџета Општине Деспотовац, као текуће субвенције за пољопривреду ("Службени гласник општине Деспотовац", број 6/2010, 2/2011, 3/2011, 2/2012, 19/2012 и 9/2015) и члана 4. и члан 5. Одлуке о Буџету општине Деспотовац за 2018. годину ("Службени гласник општине Деспотовац", број 17/2017), председник општине Деспотовац донео је

ПРОГРАМ МЕРА ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ДЕСПОТОВАЦ ЗА 2018 ГОДИНУ

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

1.1. Анализа постојећег стања

Општина Деспотовац је територијално организована у 30 насељених места, а њен центар је град Деспотовац. Поред Деспотовца и Ресавица је насеље градског карактера. Према попису становништва из 2011. године на територији општине Деспотовац је живело 23191 становника.

Пратећи кретање броја становника у општини Деспотовац, током последњих 30 година, јасно је уочљив лагани пад током седамдесетих и осамдесетих година прошлога века, што се може приписати благој миграцији ка већим градским центрима. Деведесете године пак карактерише нагли пад броја становника што је условљено одлажењем великог броја грађана Деспотовца на привремени рад или трајно насељавање у земље западне Европе као последице како привредне тако и укупне друштвене кризе у земљи.

Значајан проблем представља и старосна структура становништва која показује да је у последњих 30 година дошло до значајног "старења општине". Циљ је да се мерама створе услови за квалитетан живот и рад на селу како би се спречило даљи одлазак становништва из сеоских средина, пре свега младих.

Пољопривреда је дефинисана као један од приоритета развоја у Стратегији одрживог развоја општине Деспотовац за период од 2010.-2015. године. Приоритет је на старању услова за континуирани раст пољопривредне производње, кроз убрзан рурални развој и модернизацију пољопривредне производње, а такође и стварање услова за квалитетан живот становништва у руралним подручјима а самим тим и смањење миграције.

Сама територија општине Деспотовац је предиспонирана за пољопривредну производњу, па поред рударства она чини најзначајну грану економије. Такође највећи број запослених у општини (27%) запошљен је у сектору пољопривреде и шумарства. Највећи утицај на развој пољопривреде у претходном периоду имале су земљорадничке задруге (Слога из Деспотовца и Јединство из Великог Поповића), међутим оне данас више нису активне. Пољопривреда је претходном периоду, као и све друге области привреде трпела и трпи огромне губитке. Све ово указује да ће у наредном периоду највећи значај на развој пољопривреде имати пољопривредна газдинства. Тренутно на територији општине по попису пољопривреде из 2012. године постоји 3862 газдинства, а највећи број њих располаже поседом величине између 2 и 5 ха. Карактеристика ових газдинстава је уситњеност поседа, док је за озбиљнију пољопривредну производњу значајније да газдинства располажу већим поседом што овде није случај. Такође ограничавајући фактор развоја пољопривреде је застарелост пољопривредне механизације. Поред овога, непостојање адекватних прихватних и прерадних капацитета на сеоским подручјима додатно успорава локалну диверсификацију производње, јер нема јасно дефинисаних путева

пласмана пољопривредних производа.

Веома је значајно за озбиљније бављење пољопривредом и правилна употреба агротехничких мера, као и наводњавање и одводњавање обрадивих површина, како би се смањило утицај временских услова на приносе. Међутим према подацима веома мали број пољопривредних газдинстава наводњава обрадиве површине, чак мање од једног процента укупно коришћених површина се наводњава. Све ово указује да су за интензивнију пољопривредну производњу неопходна значајна улагања, како у пољопривредне капацитете, тако и развој инфраструктуре на селу, како би се створили услови за опстанак људи у сеоским срединама. Тиме би се створили услови не само за обављење пољопривредне производње већ и неких других допунских делатности, као што је сеоски туризам. Уз задржавање пољопривреде као основне привредне делатности, села у горњем току реке Ресаве у близини водопада и Ресавске пећине, с обзиром на културно историјско наслеђе, географски положај и природне ресурсе имају могућности да изграде богату туристичку понуду. Засад сеоским туризмом се баве поједина домаћинства док организовани сеоски туризам још није заживео. Доласком нових туриста на подручје наше општине који би се сместили у сеоским домаћинствима повећала би се и производња и потрошња пољопривредних и других производа. Повећала би се и потреба за коришћењем и других услуга: превоз, трговина, занатство.

Дошли би до изражаја и занатлије које производе предмете и ствари које су се користиле у прошлости на овом подручју. За сада туристичку понуду општине овим предметима употпуњују и удружења жена која својим радом чувају од заборава старе занате. Створили би се и услови за развој етно-туризма. Значи, потребно је најпре едуковати локално становништво да се бави сеоским туризмом.

Природна богатства и културно историјско наслеђе створили су услове за развој туризма. Природне лепоте, као што су брдско-планински предели (Бељаница), разноврсност флоре и фауне и речни токови (Ресави), пружају добре услове за развој рекреационог, ловног и риболовног туризма. Са друге стране богато културно историјско наслеђе (Манастир Манасија, Музеј угљарства, Мијајлова јама) овога краја изузетно су привлачни за археологе, антропологе и културологе.

Као резултат посебних услова рељефа, конфигурације, састава живог света и других особености, могу се издвојити одређене предеоне целине, које представљају посебно интересантне природне целине од значаја за туризам и рекреацију.

Као најзначајније предеоне целине требало би навести:

– Кањон Ресаве је један од најлепших и најинтересантијих крашких феномена читавог подручја. Туристички је веома интересантан и атрактиван. Обухвата теснац којим протиче Ресави и окомито високе стене које се уздижу над њеним током. Клисура је заштићена у оквиру режима регионалног парка „Горња Ресави“ а делимично и у режиму строгог природног резервата.

– Винатовача је веома карактеристичан и најбоље очуван део масива букове суме, Бељаница-Јужни Кучај. Прашумске је структуре и 1974. године је заштићена од стране државе као строги природни резерват букове шуме на површини од 37,43 ха. Поједина букова стабла су висока и преко 40м, нека су стара и преко 160 година и имају пречнике и преко 2м.

– Лисине обухвата сам водопад са делом тока потока Велико врело и њиховом непосредном околином. Водопад се налази на потоку Велико врело, висок је око 20м, а испод њега је ерозивни котао дубок око 2м. Околина водопада Лисине је у одређеном степену заштићена у оквиру режима регионалног природног парка „Горња Ресави“, али је и проглашена за строги природни резерват.

– Водопад Прскало налази се у области Некудово. Извориште се налази 50м од Прскала и пуно је кречњака. Вода је усекла себи пут и вуче кречњак који прави водопад, тако да се Прскало још увек прави, још увек ради и засад је високо 10 метара.

Поред ових значајне су још следеће предеоне целине: Вртачеље, Дивљаковац, Некудово, Троглан баре, Валкалуци.

Од великог значаја за развој туризма је и Ресавска пећина која се налази на 20 км од Деспотовца, у кречњачком брду званом "Бабина глава", на обали крашког поља "Дивљаковац". Спада у најлепше пећине у нашој земљи. Пећина је откривена 1962.године и десет година су трајала испитивања и уређење пећине да би 1972.године била отворена за посетиоце. Дуга је 4,5 км. Детаљно је истражено 2830 м, а за посетиоце је уређено око 800 м. Једна је од најстаријих испитаних пећина у нашој земљи, стара је око 80 милиона година, док се старији накит у пећини процењује на 45 милиона година. Температура је константна и износи 7 С, док влажност ваздуха варира од 80-100 %. Унутрашњост пећине обилује бројним и разноврсним дворанама, каналима, галеријама, стубовима, сталактитима, сталагмитима, драперијама и окамењеним водопадима.

Поред Ресавске пећине постоје још и следеће пећине: Велика Атула, Радошева пећина, Хермелинска пећина, Пећина Даница, Јеларче, Велика пећина, Пећина Малог Врела.

Значајно место међу факторима који утичу на развој туризма припада културно-историјским споменицима.

– На путу према Деспотовцу пролази се кроз село Медвеђа које је природна граница између Доње и Горње Ресаве. У време римљана село Медвеђа (Идимум) имало је статус "мансиа" (станица за преноћишта са сталном посадом). Коначно рушење римског мансија Идимума било је у време велике најезде Хуна у V веку када је већина насеља Ресаве опљачкано и разорено.

– Манастир Манасија је задужбина српског деспота Стефана Лазаревића, сина кнеза Лазара и Милице. Повеза о оснивању Манасије није сачувана. Података о прошлости Манасије има веома мало, те се једва може сагледати њена шест стотина дуга традиција. Манастир је подигнут у периоду између 1406-1418. године, замишљен да буде религиозно и просветно средиште тадашње Србије. Посебно место у комплексу има црква, посвећена Св. Тројици, грађена са идејом да буде задужбина-мазулеј Деспота Стефана Лазаревића.

– Музеј угљарства - игром случаја је 1849.год на овом простору откривено присуство угља. На основу тога је 1853 године отворен рудник који својом производњом омогућује развој српске индустрије.Штрајк рудара овог рудника, први у Србији, био је повод да се шире огласи радничка класа Србије 6.августа, тим поводом је овај датум проглашен за дан рудара Србије. Данас је Сењски рудник рударско насеље. На темељу бурних историјских збивања насеље је одиграло значајну улогу како у развоју рударства у Србији тако и у историји радничког покрета, па су наки од објеката стављени под заштиту са циљем реализације пројекта Град музеј угљарства.

Туристичку понуду општине Деспотовац, поред природног богатства и културно историјског наслеђа чине и локалне манифестације од којих су најзначајније: „Дани српскога духовног преображења“, „Мајске позоришне аматерске свечаности“, фестивал поезије „Слово љубве“, ликовна колонија „Ресава“, сабор „Огњене Марије“.

Обзиром на обиље природних лепота и богатог културно-историјског наслеђа и постојања свих других предуслова за развој туризма, у даљем развоју Општине овој привредној грани се даје приоритет обједињавањем туристичке понуде ове области.

1.1.1. Географске и административне карактеристике

Општина Деспотовац се налази у источном делу Србије, односно са источне стране Велике Мораве. Седиште општине је у Деспотовцу. У свом источном делу општина је брдско планинског карактера оивичена венцима Кучајских планина, док је западни део равничарског карактера и погодан је за пољопривредну производњу. Скоро целом дужином територије Општине протиче река Ресавица. Најнижа апсолутна надморска висина износи 130 м, а највиша 1.336 м (Бељаница). Може се рећи да је Општина Деспотовац саобраћајницама добро повезана са 8 општина које је окружују. Путевима Деспотовац - Свилајнац - Марковац (35) км., Деспотовац - Ћуприја (22 км) и Деспотовац - Јагодина (35 км), општина Деспотовац је повезана са ауто путем Београд - Ниш.

Површина територије општине Деспотовац износи 62.278 ха или око 623 км².

Општину Деспотовац чини 33 насељена места, од чега су 2 градског карактера (Деспотовац и Ресавица). По попису становника из 2011. године на територији општине Деспотовац живи 23 191 становник. Територија општине Деспотовац не спада у густо насељене општине тако да општа густина насељености износи око 37 становника по км².

1.1.2. Природни услови и животна средина

Климатске карактеристике долине Ресаве тесно су везане за њен географски положај. Ресавица је издужена у правцу југоисток-северозапад и ограђена на истоку високим венцима планина Бељанице и Кучаја, на северу развођем према Миливи, на југу развођем према Великој Морави, док је на северозападу сирокотворена према великом Поморављу. Област Ресаве лежи на различитим надморским висинама (ушће Ресаве на 94 м а извориште на преко 1100 м надморске висине) и испресецана је бројним клисурама и кањонима, па су због тога климатске прилике различите. У основи клима Ресаве је умерено-континентална, умерено топлих лета (21,2 степена Ц) и умерено хладних зима (0,7 степена Ц), јасно изражених годишњих доба. Јесени (12 степена Ц) су топлије од пролећа (11,3 степена Ц). Близина високих планинских масива на истоку, те сирокотвореност ка западу, према долини Велике Мораве, утиче на микроклиматске разлике слива Ресаве. За туристичку валоризацију климе, од посебног су значаја температура ваздуха, падавине, облачност и инсолација.

Географски посматрано територија општине Деспотовац се простире између **43 °С 57 I** и **44 °С 13 I** северне географске ширине и **21 °С 15 I** и **21 °С 50 I** источне географске дужине на површини 623 км². Територија се развија у ширем захвату горњег тока реке Ресаве, по основном правцу југоисток – северозапад, са највећом просторном димензијом по дужини од 44.50 км на потезу Јасеново – Крња Јела, односно ширини од 17.50 км на потезу Златово – Бељајка и Бељаница – Сењски Рудник. Према тектонској грађи терен општине Деспотовац припада карпато – балканидима у централном и источном делу, док западни део припада моравском рову који одваја карпато – балканиде од родопске масе. Овај тектонски склоп узрокује пре свега основни морфолошки карактер и одлике рељефа територије, са долињским и котлинским карактеристикама равничарског и отвореног дела према западу и северозападу, односно са побрђем на северу и највећем делу средишног попречног профила и вишим и високим венцима Бељанице и Кучаја на истоку. Основни морфолошки карактер тектонски предиспониран накнадно је модификован ерозионим деловањем, и то глобално у кањонима реке Ресаве, Ресавице и Кљочанице са притокама и деловима понорничког тока, односно детаљно формирањем многобројних крашких поља, увала, јама и пећина, од којих је најпознатија Ресавска или Дивљаковачка, са укупном површином од 10.86 ха и дужином од 2.830 м у више дворана и нивоа.

Са друге стране овај порозни кречњачки геолошки систем са низом подземних токова који се преводу у друге потезе и сливове, формира многобројне изворе, врела, потоке и речне токове, који подручју дају посебан карактер и склоп у коме је вода један од основа природног

система, и поред просечног нивоа падавина у току године.

Основу хидрографске мреже општине Деспотовац чини река Ресава са својим притокама. Ресава је десна притока Велике Мораве, у коју се улива код Свилајнца. Површина слива Ресаве је 718 м², од чега општини Деспотовац припада око 570 км². Слив има неправилан облик у виду врло издуженог полигона који је дијагонално развијен у односу на долину Велике Мораве. Општи правац пружања слива је II-SZ. На северу се граничи са сливом Млаве, на истоку и југоистоку са сливом Тимока, а са осталих страна са сливовима непосредних притока Велике Мораве.

Дужина главног тока Ресаве је око 84 км, од чега на територији општине Деспотовац око 64 км. Дужина водотокова на територији општине износи око 680 км.

Подручје општине Деспотовац има доста развијену хидрографску мрежу и доста велико богатство вода изражено у водотоковима, изворима и врелима, мада знатан део планинског подручја припада красу. Просечна специфична издашност слива креће се од 5 до 11 лит/сек/км². Средњи годишњи протикај Ресаве у профиле водомерне станице Манасије је 4,35 м³/с.

Веће притоке Ресаве су: Ресавица, Грабовичка река, Плажанска река, Пањевачка река, Дубовница, Дубница, Винатовачка река и Клочаница.

Изворишни краци Ресаве су Бобовачка и Злотска река. Бобовачка река извире испод Велике Тресте, на надморској висини од 1.170 мнм. Злотска река извире испод Велике Боте на надморској висини од око 1.000 мнм. Оне се спајају на коти 663 мнм и чине Ресаву. Ушће Ресаве у Велику Мораву је на коти 95 мнм. Укупан пад реке од око 1.000 м је скоро у целини концентрисан у њеном горњем току, од изворишта до Деспотовачке котлине. Овако велики пад је условио да је Ресава своју долину усекла врло дубоко у планински венац подручја.

У свом горњем току Ресава има одлике бистре и брзе планинске реке. Њеним коритом целе године протиче знатна количина воде, која притиче из многобројних извора и јаких крашких врела. Највећи проток има у пролеће услед топљења снега и пролетњих киша. У току лета наступају повремени краткотрајни бујични водостаји услед јаких пљускова и провала облака. У време максималних водостаја Ресава носи еродовани материјал који углавном долази од притока које теку преко шкриљасте подлоге, док су водотоци који теку преко крашког терена углавном бистри, јер се напајају из крашких извода а површинског спирања материјала скоро и нема.

За горњи део слива Ресаве карактеристичне су клисурарасто-кањонске долине, дубине и преко 400 м. Корита су засута стеновитим блоковима и дробином.

Уласком у Деспотовачку котлину Ресава поприма карактер равничарске реке, са малим падом и великим бројем меандара. Ширина корита је око 10 до 50 м. Корито је усечено у алувијалне слојеве и до дубине од 4 м, са готово вертикалним обалама.

У хидрографској мрежи Ресаве заступљене су и понорнице. Сама Ресава у свом горњем току представља понорницу, јер део њене воде понире у Блогском кањону, да би се после 3 до 4 км поново јавио на површини у виду јаких крашких врела. За време ниских водостаја Ресава у Глобском кањону потпуно пресушује, јер сва количина воде понире.

Друга понорница је Клочаница. Мада је у горњем делу тока богата водом, њеним доњим током – кањоном Суваје вода протиче површински само повремено, док највећим делом протиче подземним током. Том водом се хране изводи у доњем делу кањона Склопа. Понорнице су и Некудово, Јеловачки поток, Господарево врело и Речке.

Извори и врела су у горњем делу слива Ресаве веома бројни. Најбогатији извори јављају се у клисурама и кањонима. Посебно су интересантна два јака крашка врела – Велико и Мало врело, која избијају на северном ободу котлине Лисине. Велико врело избија из дугачког сипара, а Мало врело из пећине. Оба тока су веома интересантна, а нарочито Великог врела, које се карактерише каскадама и водопадом високим око 20 м.

Издашност Великог врела се креће од 120 до 10.000 л/с, а Малог врела од 238 до 5.000 л/с. Врело код Глопског крша има просечну издашност око 150 л/с. Водопади, брзаци и букови су чести и карактеристични за све водотокове у овом подручју, укључујући и Ресаву у

њеном горњем току. На самој Ресави највећи водопад је Зеленик. Испод водопада дубоко језеро бистре воде, по чему је и водопад добио име.

Мали делови територије општине припадају сливовома Млаве, Црнице и Раванице.

На територији општине Деспотовац јављају се извори минералних и термалних вода. Извориште Деспотовачке бање потиче из развијене издани формиране у јурским кречњацима. Термална вода долази из дубине преко 1000 м. Главни извор има температуру 26⁰С а издашност око 2 л/с. Вода је хидрокарбонатно-калцијумско-магнезијумског типа. Поред бање регистровани су и минерални извори у селима Милива (издашност 0,01 л/с, минерализација 0,671 гр/л) и Медвеђа (издашност 0,01 л/с, минерализација 0,531 гр/л). Испитана је минерална вода у атару села Жидиља. Неиспитаних минералних вода има још у Стрмостену, Јеловцу, Пањевцу, Ломници, Липовици, Жидиљу, Буковцу, Кованици, Дубници и Грабовцу.

СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ У РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА

1.1.3. Демографске карактеристике и трендови

Пратећи кретање броја становника у општини Деспотовац, током последњих 30 година, јасно је уочљив лагани пад током седамдесетих и осамдесетих година прошлога века, што се може приписати благој миграцији ка већим градским центрима. Деведесете године пак карактерише нагли пад броја становника што је условљено одлажењем великог броја грађана Деспотовца на привремени рад или трајно насељавање у земље западне Европе као последице како привредне тако и укупне друштвене кризе у земљи.

Према попису становника из 2011. Године на територији општине Деспотовац живи 23 191 становник. Ако ове податке упоредимо са подацима пописа из 2002. године, када је на територији општине Деспотовац живело 25 611 становника видимо да је дошло до пада броја становника у укупном броју за 2 420.

У структури становништва према полу дошло је до значајне промене по попису из 1991. године. Према претходна два пописа, 1971. и 1981. године, благу доминацију у структури становништва имали су мушкарци (50,72% мушкараца у укупном становништву 1971. године и 50,1% 1981. године), док према попису 1991. године доминацију преузимају жене (50,6% жена у укупном становништву 1991. године, 50,95% 2002. године и 50,88% 2011. године).

Старосна структура становништва показује да је у последњих 30 година дошло до значајног "старења општине". Од укупног броја становништва, 7409 становника је старије од 60 година што чини 31,95% становништва општине. Посматрајући податке из ранијих пописа када је већи удео укупног становништва чинила млађа популација (35-39 година 1971. године, 55-59 година 2011. године), може се закључити да општини Деспотовац, са демографског аспекта, прети озбиљна опасност у будућности.

Према подацима Републичког завода за статистику, према образовној структури у групу која има завршено основно образовање има 5665 становника, знатан је број становништва који непотпуно основно образовање има 5565, средње образовање има 6761 становник, а више 498 и високо образовање 774 становника. Потребно је нарочито напоменути да је укупно 987 становника без школске спреме, што је у односу на укупан број становника општине, значајан број.

Према подацима РЗС на основу пописа становништва из 2011. године економски активно становништво чини 7536 лица, а економски неактивно 15655.

Од овог броја активног становништва, највише је упошљено у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства 1 690 становника, што представља 27% становништва која обављају неко занимање.

Овако велики број запослених у пољопривреди проистиче из тога што је територија општине Деспотовац предиспонирана за пољопривредну производњу, па је она поред

рударства била доминантна грана економије. Изузетан геоморфолошки састав земљишта, као и климатске карактеристике овог краја представљају добар основ и потенцијал за даљи развој пољопривреде и села. Уз то и традиција у бављењу пољопривредном производњом представља капитал који поред наведених природних предуслова може да доведе до значајног развоја пољопривреде па самим тим и села.

1.1.4. Диверзификација руралне економије

Пољопривреда је у протеклом периоду, у условима тешке економске ситуације, нестабилности тржишта, гашењем Земљорадничких Задруга, диспаритета цена пољопривредних производа на тржишту претрпела и трпи огромне губитке.

Развој рурала на територији општине Деспотовац тренутно није на задовољавајућем нивоу. Највећи проблеми који тренутно спутавају развој сеоског подручја су интерног карактера и могу се класификовати у три основне групе:

- проблеми везани за социјални капитал
- проблеми везани за инфраструктуру
- проблеми везани за привредне активности на селу

Када је у питању социјални капитал, доминира констатација да је старосна структура на сеоским подручјима (60 и више година) ограничавајући фактор даљег развоја. Ово имплицира запуштеност пољопривредних газдинстава због недостатка радно способног становништва. Веома је битно напоменути да према задњем попису на привременом раду у иностранству се налази око 7.500 радника. Ово је значајно из разлога што су на селу већином остали стари људи који обрађују земљу “ да не расте коров “ и млађи који неће да раде или не морају јер имају добро дотирање од родитеља из иностранства. Ово има велику заслугу што народ није заинтересован за удруживања, едукације и уопште за нека окупљања. Такође и културни садржаји живота на селу су на изузетни ниском нивоу, што представља значајан проблем са социолошког аспекта.

Стање инфраструктуре на сеоским подручјима је далеко од пожељног. Недовољна развијеност и пре свега лоше стање постојеће путне и телекомуникационе мреже представља највећи проблем из овог домена са којим се среће становништво на сеоским подручјима. Ту је такође и неразвијеност комуналних услуга, на првом месту лоше и неадекватно водоснабдевање, непостојање или ниска развијеност канализационе мреже, лоше стање електро-дистрибутивне мреже, што све укупно доводи до врло ниског комфора становања на селу.

Привредну активност на сеоским подручјима карактерише пољопривреда, која је у преко 80 % случајева основна или једина привредна активност. Уситњеност пољопривредног поседа, који у просеку износи 3-5 ха представља ограничавајући фактор за развој интензивне пољопривредне производње. Овome треба додати и застарелост пољопривредне механизације, чија просечна старост износи између 15 и 20 година. Поред овога, непостојање адекватних прихватних и прерадних капацитета на сеоским подручјима додатно успорава локалну диверсификацију производње, јер нема јасно дефинисаних путева пласмана пољопривредних производа.

Могуће правце развоја сеоских средина треба тражити у оквиру развоја пољопривреде, као носиоца привредне активности на селу и то пре свега кроз спремност млађе популације на усавршавање, чиме би се створили услови за усвајање и имплементацију савремених трендова у пољопривредној производњи. Са друге стране, постоји могућност развоја алтернативних делатности на селу, попут сеоског туризма и развоја МСП сектора посебно у области прерађивачких капацитета за пољопривредне производе.

Туристичка понуда општине Деспотовац, захваљујући природном богатству и културно историјском наслеђу, је изузетно богата и разнолика.

Природне лепоте (планина Бељаница, кањон Ресаве, кањон Суваје, Букова прашума "Винатовача", водопади "Лисине" односно "Велики Бук" и "Прскало", извори мало и велико

Врело, "Ресавска пећина" и мноштво других пећина и др) и културно историјски споменици (Манастир Манасија, Музеј угљарства, манастирска воденица, Мијајлова јама и др) као и извор термалне воде, пружају добре претпоставке за развој туризма.

Најзначајније локалне манифестације су: „Дани српскога духовног преображења“, „Мајске позоришне аматерске свечаности“, фестивал поезије „Слово љубве“, ликовна колонија „Ресава“, сабор „Огњене Марије“.

Постојећи туристички капацитети у општини Деспотовац су углавном капацитети за припрему и послужење хране и пића, док постоји мањак смештајних капацитета. У области сеоског туризма, који је на овом подручју на почетку развоја, категоризована су шест домаћинства за пружање услуга из ове области. Обзиром на обиље природних лепота и богатог културно-историјског наслеђа и постојања свих других предуслова за развој туризма, у даљем развоју Општине овој привредној грани се даје приоритет.

1.1.5. Рурална инфраструктура

Општина Деспотовац поседује разгранату државних путева у укупној дужини 102,3 км и мрежу општинских путева у укупној дужини од 97,40 км, од чега је 76 км са савременим коловозом. Мрежа локалних путева са којом се стапају многи некатегорисани путеви у функцији је међусобног повезивања сеоских месних заједница као и повезивања са наведеним коридорима државних путева. Мрежа општинских путева на подручју општине је у надлежности општине Деспотовац, односно Дирекције за изградњу општине Деспотовац.

Општинска мрежа има релативно добру структуру коловоза са недовољно одржаваним коловозним застором, са углавном незадовољавајућом ширином.

Осим редовних проблема у одржавању путне мреже појављује се проблем клизишта. На подручју општине постоје четири клизишта са израженим дејством, од којих су три на локалним путевима.

На територији општине Деспотовац простире се и део железничке пруге Ресавица-Деспотовац-Свилајнац-Марковац у дужини од 29.992 м. Овом пругом се углавном врши транспорт угља.

Општина Деспотовац располаже довољним количинама воде за задовољавање потреба становништва на њеној територији. У општини Деспотовац надлежност управљања системом за водоснабдевање има К.С.П. "Стан", Ј.П. Деспотовац и Ј.П. "Топлик". Јавни систем водоснабдевања имају Деспотовац, Војник, Витанце, Балајнац, Трућевац, Плажане, Ресавица, Равна Река, Сењски Рудник, Милива и Ломница, чиме је обухваћено 4475 домаћинстава, а локалним водоводима решено је водоснабдевање у Стрмостену, Пањевцу, Липовици, Златову и Језеру што је 1357 домаћинства, у осталим местима не постоји водовод је су домаћинства њих 4302, овај проблем решила индивидуално. Велики губитак воде због пуцања цеви дотрајале водоводне мреже представља посебан проблем а такође је цена воде и услуга ниска и нема економских подстицаја.

Насеља Ресавица, Равна Река и Сењски Рудник су такође у посебном систему за снабдевање воде урађеним много раније. Тај систем је заокружен заједно са водоснабдевањем рудника мрког угља "РЕМБАС". У осталим насељима водоснабдевање је решено индивидуално по домаћинствима са водом из бунара.

Канализациони систем није пратио развој водоснабдевања тако да га има само у Деспотовцу, Ресавици, Сењском Руднику и Великом Поповићу, па канализацију има 3442 домаћинства.

Снабдевање електричном енергијом потрошача на територији општине Деспотовац је на задовољавајућем нивоу. Реконструкцијом електричне мреже и изградњом нових трансформаторских постројења, можемо учинити да напајање буде још квалитетније и са што мање губитака. У неким селима са територије општине јавља се потреба за изградњом нових трансформатора и за реконструкцијом нисконапонске мреже тј. уградња водова

одговарајућег пресека.

Потрошачи са територије општине Деспотовац су прикључени на електро-енергетски систем Републике Србије. За одржавање и реконструкцију водова, постројења и електричне опреме као и за наплату електричне енергије задужена је “Електродистрибуција Ћуприја” са својом пословницом у Деспотовцу. “Електродистрибуција Ћуприја” послује у оквиру система “Електро-Србија Д.О.О. Краљево”. Електрична енергија се дистрибуира домаћинствима, индустрији и предузетницима преко једног трансформаторског постројења 110кв/35кв/10кв и пет трансформатора преносног односа 35кв/10кв.

Систем уличног осветљења на подручју општине Деспотовац није на задовољавајућем нивоу. Покривеност уличном расветом износи негде око 60%. Надлежност над системом уличне расвете на подручју општине Деспотовац има локална самоуправа. Одржавање, изградња и реконструкција уличне расвете поверена је Електродистрибуцији Ћуприја односно њеној пословници у Деспотовцу.

Телекомуникациона инфраструктура општине Деспотовац је слабо развијена с обзиром на време у коме живимо. Један од основних услова за стратешки развој општине је модерна телекомуникациона инфраструктура. Телекомуникациону инфраструктуру општине Деспотовац чине: ПТТ установа у Деспотовцу и још шест мањих ПТТ објеката у Ресавици, Великом Поповићу, Плажану, Стењевцу, Јасенову, Сењском Руднику и Медвеђи, мрежа фиксне телефоније Телекома Србије и ГСМ мреже МТС-а, Теленор-а и Вип-а. Фиксна телефонија (аналогна и дигитална) покрива око 75,68 %, од укупног броја домаћинстава на територији општине, са укупно 8.121 прикључака остварених преко 17 телефонских централа. Процес дигитализације телефонске мреже је у току. Дигитална телефонија је урађена у граду Деспотовцу, Ресавици, Великом Поповићу, Миливи, Медвеђи, Јасенову, Брестову, Богави и Плажану, што представља неких 40% покривености телефонске мреже. За најосновнију комуникацију становништва: телефонски разговори и интернет конекцију, потребно је спровести дигиталну телефонску мрежу на целој територији општине.

Покривеност територије општине Деспотовац што се тиче мобилне телефоније (ГСМ мрежа МТС-а, Теленор-а и Вип-а) је лошија него покривеност територије фиксном телефонијом.

Управљање отпадом решено је на регионалном нивоу, али је остављен значајан део обавеза локалној самоуправи.

Организовано сакупљање отпада врши се у свим насељеним местима. Одлагање сакупљеног отпада је на регионалној депонији у Лапову која је изграђена по европским стандардима.

У току је санација и рекултивација депоније чврстог комуналног отпада која је била експлоатисана у претходном периоду. Урађен је попис неуређених депонија на подручју општине и врши се њихово чишћење у свим месним заједницама.

ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

1.1.6. Пољопривредно земљиште

Територија општине Деспотовац је предиспонирана за пољопривредну производњу, па је она поред рударства била доминантна грана економије.

Површина територије општине Деспотовац износи 62.278 ха или око 623 км². Пољопривредно земљиште простире се на 29.912 ха, а шумско на 27.346 ха. Остало је неплодно и грађевинско земљиште.

Према подацима РЗС, на основу резултата пописа пољопривреде из 2012.године укупна површина земљишта којим располажу пољопривредна газдинства је 16 102 ха које отпада на коришћено пољопривредно земљиште, док 7 089 ха потпада на неискоришћено пољопривредно земљиште. Такође на основу резултата пописа видимо да највећи број пољопривредних газдинстава њих 1371 располаже газдинством величине између 2 и 5 ха.

У структури коришћеног пољопривредног земљишта највише се користи као оранице и баште (10 133 ха), затим ливаде и пашњаци (5 215 ха), удео воћњака је 563 ха, док најмање земљишта је под виноградима 57 ха.

Уситњеност пољопривредног поседа представља ограничавајући фактор за развој интензивне пољопривредне производње. Овоме треба додати и застарелост пољопривредне механизације, чија просечна старост износи између 15 и 20 година, као и слаба примена система за наводњавање, као и усвајање и примена савремених трендова у пољопривреднох производњи. Према подацима РЗС из 2012. године, само 27 ха земљишта се наводњава, што чини само 0,17% од укупно коришћеног пољопривредног земљишта.

На територији општине 4018,5455 ха пољопривредног земљишта налази се у државној својини, од тога само 0,063 ха је издато у закуп.

1.1.7. Вишегодишњи засади

Општина Деспотовац је по својим климатским, педолошким и топографским карактеристикама предодређена за воћарску производњу. Велика инвестициона улагања која су потребна за подизање нових и обнављање старих засада и непостојање адекватне линије финансирања ове активности, довели су до стагнације воћарства и лаганог пропадања постојећих засада у општини Деспотовац. Последњих година општине је помогла пољопривредним произвођачима кроз бесплатну поделу садница.

Под воћнацима је 563 ха и у власништву су малих пољопривредних газдинстава.

Од јабучастих врста најзаступљенија је производња јабуке (46 ха), затим производња крушке (22 ха) док је производња дуње веома мала.

Што се тиче производње коштичавих воћних врста најзаступљенија је производња шљиве (428 ха), затим вишње (10 ха), кајсије (7 ха) и брескве (3 ха). Најмање је заступљена производња трешње, мада је последњих година повећано интересовање за њену производњу, јер је после шљиве највише садница трешње подељено пољопривредницима.

Од језграстих воћних врста најзаступљенија је производња ораха (23 ха) и леске (10 ха) . Производња јагодастих воћних је најслабије заступљена. Малина се производи само на површини од 1 ха, такође и купина.

Стање у виноградарској производњи је готово идентично стању у воћарству. Константан пад броја засађених чокота је последица економске неисплативости виноградарске производње, посебно када се узме у обзир да је и пласман грозђа несигуран. Засади винове лозе су на 57 ха, од тога само на 2 ха су засађене сорте са географским пореклом, на 29 ха су винске сорте, док су на 26 ха сорте за јело.

Међутим, стање у воћарству и виноградарству је далеко од задовољавајућег, углавном је то екстензиван начин производње са ниским нивоом примене агротехнике, а такође веома мало површина се наводњава .

Општина је кроз програме за подстицај развоја воћарства у претходне четири године поделила пољопривредницима 10 613 садница воћа, од којих су најзаступљеније саднице шљиве.

1.1.8. Сточни фонд

Сточни фонд на територији општине Деспотовац претрпео је велике губитке у претходном периоду. На овакво стање највише утицаја је имала тешка економска ситуација, нестабилност тржишта, гашење Земљорадничких задруга, диспаритет цена пољопривредних производа на тржишту, све ово је утицало на смањење сточног фонда.

Највећи део сточарске производње одвије се на великом броју малих пољопривредних газдинстава. Углавном се ови произвођачи, баве производњом за сопствене потребе, што представља препреку интензивног развоја производње.

Од 16 102 ха пољопривредног земљишта које је употреби највише се користи као оранице 10133 ха, након тога највише земљишта је у употреби као ливаде и пашњаци (5 215 ха) . Од укупне површине ораница највећи део (6988 ха), је под житом, док одмах након тога 2754 ха се користи за производњу крмног биља. Све ово показује да се значајне количине земљишта користе за производњу крмног биља, а такође велики део је под ливадама и пашњацима што је веома значајно за сточарску производњу.

Од значаја за развој сточарства поред расположивих површина земљишта јесу и објекти за смештај стоке. Према подацима Републичког завода за статистику пољопривредна газдинства на територији општине Деспотовац располажу са 1919 објеката за смештај говеда капацитета 13593 места, док је њихова искоришћеност 4805 места. Такође поседују 2680 објеката за узгој свиња, капацитета 32308 места, искоришћености 12254, 2300 објеката за смештај кока носила, укупног капацитета 154 236, а њихова искоришћеност је 97 355 места, такође на територији општине постоје и 1 191 објекат за смештај остале стоке укупног капацитета 38 803 места чија је искоришћеност 35 287 места. На основу ових података видимо да постоје значајни капацитети али је њихова искоришћеност само једна трећина.

Ако податке добијене 2012. године из пописа пољопривреде упоредимо са подацима из претходних година видимо да је у претходном периоду дошло до смањења сточног фонда. Према подацима у 2002. години било је 4.696 говеда, а 2012. године 4465, видимо да је дошло до незнатног смањења. Такође дошло је до знатног смањења броја свиња са 15.236 на 12808. У 2002. години било је 14.673 оваца а по попису из 2012.године било је 12065. На основу ових података видимо да је дошло до знатног смањења броја оваца и свиња, док је тек незнатно смањење броја говеда. На ово је утицала и чињеница да је 2011.године општина Деспотовац помогла пољопривредне произвођаче доделом 50 јуница сименталске расе, чиме се ишло на то да се заустави даље опадање броја говеда, као и да се побољша расни састав.

Једино је у претходном периоду дошло до повећања броја живине, у 2002 години било је 60396, а 2012.године било је 177 464.Према попису из 2012.године на територији општине постоји 5 671 кошница пчела.

1.1.9. Механизација, опрема и објекти

Веома значајан чинилац за развој пољопривредне производње је агротехничка опремљеност пољопривредних газдинстава. Ограничавајући фактор за развој интензивније пољопривредне производње је и застарелост пољопривредне механизације, највећи део механизације која се користи је старији од 10 године.

Према попису пољопривреде из 2012.године 4506 пољопривредних газдинстава је располагало са 5174 трактора, док је 189 газдинстава располагало са 218 комбајна.

Што се тиче објеката за смештај машина и опреме, пољопривредна газдинства су располагала са 1998 објеката укупног капацитета $135\,611\text{ м}^2$, чија је искоришћеност $121\,991\text{ м}^2$.

Од значаја за развој сточарства поред расположивих површина земљишта и опреме јесу и објекти за складиштење пољопривредних производа на пољопривредним газдинствима. Према подацима Републичког завода за статистику пољопривредна газдинства на територији општине Деспотовац располажу са 1913 кошева за кукуруз капацитета $60\,159\text{ м}^3$, док је њихова искоришћеност $44\,639\text{ м}^3$. Такође поседују 737 амбара, капацитета $14\,723\text{ м}^3$, искоришћености $9\,764\text{ м}^3$, 7 силоса укупног капацитета 385 т (искоришћеност 277 т), 3 сушаре капацитета 14 м^3 који су у потпуности искоришћени.

1.1.10. Радна снага

Најзначајнији чинилац развоја сеоских средина треба тражити у оквиру развоја пољопривреде, као носиоца привредне активности на селу и то пре свега кроз спремност млађе популације на усавршавање, чиме би се створили услови за усвајање и имплементацију савремених трендова у пољопривредној производњи. Према подацима Републичког завода за статистику од 3862 пољопривредна газдинства највећи број газдинстава чак 2 531 има само 1-2 члана газдинства који су и стално запослени на газдинству, затим следе газдинства са 3-4 члана 1144 газдинстава, са 5-6 члана има 177 газдинстава, док најмањи број газдинстава само 10 има 7 или више чланова стално запослених на газдинству.

Највећи број запослених на пољопривредним газдинствима су носиоци газдинства и њихови запослени (9113). Изражено бројем годишњих радних јединица (ГРЈ) од овог броја запослених на газдинствима само 1464 запослених што чини 16% су 100% ангажована у пољопривреди, највећи број запослених 4316 је ангажовано у пољопривреди повремено (мање од 25% ангажованог времена).

1.1.11. Структура пољопривредних газдинстава

На територији општине Деспотовац, према попису становништва из 2011. Године постоји укупно 7 666 домаћинстава, а од тог броја постоји 3 862 пољопривредних газдинстава, која користе 16 102 ха пољопривредног земљишта. Највећи број пољопривредних газдинстава 1371, располаже поседом величине између 2 и 5 ха, затим 789 газдинстава чији је посед између 1 и 2 ха. Велики број пољопривредних газдинстава (786) располаже газдинством мањим од 1ха, док је знатно мањи број газдинстава који располажу већим пољопривредним земљиштем. Тако имамо 676 газдинстава чији је посед између 5 и 10ха, 179 газдинстава чији је посед између 10 и 20ха, само 29 газдинстава има посед између 20 и 30 ха, 9 газдинстава има посед између 30 и 50ха, 3 газдинства имају посед између 50 и 100 ха, док само једно газдинство располаже поседом већим од 100ха.

Слична ситуација је и са бројем условних грла стоке, 3 121 газдинство поседује грла. И овде је ситуација слична као и са величином земљишта које поседују газдинства, па тако имамо ситуацију да највећи број (3328) газдинстава има мањи број условних грла, односно мање од четири грла. Од 5 до 9 грла има 393 газдинстава, 90 газдинстава има између 10 и 14 грла стоке, између 15 и 19 грла поседује 23 газдинства.

1.1.12. Производња пољопривредних производа

Већ је раније истакнуто да због свих дешавања у претходном периоду дошло да значајног пада у пољопривредној производњи. У структури пољопривредне производње заступљенија је биљна производња од сточарске. У структури биљне производње доминира следећа производња : од житарица највише се гаји кукуруз, затим пшеница, док је мање заступљена производња овса, јечма и ражи.

Од сточног крмног биља најзаступљенија је производња луцерке, затим мешавине трава, кукуруз за крму.

Може се рећи да је на територији општине слабо заступљена производња индустријског биља, једино се гаји соја.

Од повртарских култура најзаступљенија је производња купуса, парике, пасуљ, парадајз, црни лук, грашак.

У воћарству најзаступљенија је производња шљиве, јабуке, крушке, вишње и ораха.

Што се тиче сточарске производње она је мање заступљена, и од деведесетих година прошлог века она је претрпела значајне губитке. Што се тиче структуре производње појединих врста меса, и даље се наставља пад у производњи јунећег меса, док се примећује пораст у производњи живинског меса.

Имајући у виду повољне земљишне ресурсе, климатске услове и здрав екосистем можемо рећи да на територији општине постоје повољни услови за развој интегралне и органске производње, међутим за сада нема произвођача који се баве органском производњом.

1.1.13. Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

Највећи утицај на развој пољопривреде у претходном периоду имале су Земљорадничке Задруге (Слога из Деспотовца и Јединство из великог Поповића). Земљорадничке задруге су обезбеђивале средства и омогућавала пољопривредним произвођачима да започну производњу, а такође су обезбеђивале тржишта за пласман производа. Након 2000 -те године задруге су биле изузете из процеса приватизације и њих је заобишао процес реформи тако да ове задруге више не постоје.

Тренутно су на територији општине активна једино удружења пољопривредника и то:

- Удружење воћара и виноградача „Плава шљива“,
- Друштво пчелара „Нектар“,
- Удружење одгајивача оваца и коза „Бељаница“,
- Удружење одгајивача расних свиња „Ресавка“
- Удружење расних и традиционалних оваца „Агнус“,
- Удружење одгајивача говеда сименталске расе „Велес“,
- Удружење одгајивача говеда сименталске расе „Ресавски сименталац“,

Међутим можемо рећи да су већина удружења слабо развијена а њихове активности су мале. Такође карактерише их низак степен организованости и недостатак управљачког кадра.

1.1.14. Трансфер знања и информација

На подручју општине активно функционише Пољопривредна саветодавна стручна служба (ПССС) из Јагодине. Њихова је функција је пружање саветодавних услуга кроз повремене посете пољопривредним газдинствима, као и организовање групних предавања. Такође значајну улогу у едукацији из пољопривреде имају и удружења која су основана на територији општине. У зависности од указане потребе чланова удружења и осталих заинтересованих, они организују едукације из различитих области пољопривреде у сарадњи са образованим и истраживачким установама у земљи.

**ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА
И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА**

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мера	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику у (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)	100.1.1	1.500.000,00	1.500,00		Није дефинисан	676.500,00
	УКУПНО		1.500.000,00				

Табела 2. Мере кредитне подршке

Редни број	Назив мера	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику у (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Суфинансирање камата за пољопривредне кредите	100.2.1	2.000.000,00		100	20.000,00	-
	УКУПНО		2.000.000,00				

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мера	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику у (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (РСД)	Пренете обавезе
1.	Инвестиције у физичку имовину средстава пољопривредних газдинстава	101.	8.640.000,00		30-80	200.000,00	3.032.186,18

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику у (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Подстицаји за спровођење одгајивачких програма, ради остваривања одгајивачких циљева у сточарству	401	1.000.000,00	700,00-2.000,00	50%	Није дефинисан	575.900,00
1.	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	720.000,00		100	Није дефинисан	
	УКУПНО		1.720.000,00				

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, мера кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја

Редни број	Назив мера	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	601. Набавка хране и ветеринарске услуге за остављену женску теляд		4.100.000,00	60%	200.000,00	956.000,00
	УКУПНО		4.100.000,00			

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	17.960.000,00
Планирана средства за директна плаћања	1.500.000,00
Планирана средства за кредитну подршку	2.000.000,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	8.640.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	1.720.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања и у оквиру мера руралног развоја	4.100.000,00
Пренете обавезе	5.214.834,68

1.3. Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике након примене програма -циљна група су: регистровани пољопривредни произвођачи, удружења ; -промене које се очекују за пољопривреднике - кориснике мера након реализације програма, имајући у виду специфичност средине у којој се програм спроводи: доћи ће до: подизања квалитета живота; повећања продуктивности и ефикасности, подстицања запошљавања и самозапошљавања; подстицања удруживања и сл.)

1.4. Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја -информисање потенцијалних корисника о мерама које су дефинисане Програмом биће преко локалне самоуправе (на огласној табли и на сајту општине) , преко локалних телевизија, радија.

1.5. Евалуација и мониторинг - Подношењем извештаја о утрошеним средствима од стране корисника вршиће се праћење реализације програма и остварени резултати.Ако су применом одређених мера постигнути очекивани ефекти у позитивном смислу, онда треба наставити и у будућности са поменутих мерама.

Преглед мера директних плаћања:

ДИРЕКТНА ПЛАЋАЊА

Назив и шифра мере Регреси шифра:100.1.

2.1.1. Образложење

У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју(Сл. гласник РС 10/13 и 142/14), АП и ЈЛС могу да утврђују мере које се односе на директна плаћања за премију осигурања за усеве, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње, као и регресе за репродуктивни материјал и то за вештачко осемењавање. Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014.– 2024.

Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и

јачање производног ланца. У складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја највећи део буџетских средстава је управо намењен расту конкурентности.

Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) -Сточарство у претходних пар година се постепено опоравља, модернизује и повећава се квалитет грла стокe. Виши степен раста је присутан у сектору млекарске производње у односу на друге видове производње. Сточарска производња се углавном одвија на малим фармама, односно пољопривредним газдинствима.

На подручју општине Деспотовац преовлађује гајење сименталског говечета са око 58%, домаћег шареног говечета око 40% и око 2% холштајн расе. Производне способности грла су различите.

Унапређење сточарства у делу унапређења расног састава говеда на територији општине Деспотовац врши се за регистрована пољопривредна газдинства.

2.1.2. Циљеви мере

Реализација ове мере позитивно утиче на економски и социјалнијални развој руралне средине:

- подизање конкурентности производње и стварање тржишно одрживог произвођача;
- обезбеђивање услова за уравнотежен развој говедарства;
- боље коришћење расположивих ресурса;
- подизање стандарда живота у руралној средини и пољопривредних произвођача кроз повећање и стабилност дохотка пољопривредних газдинстава.
- Повећање квалитета млека,
- Усклађивање са правилима Уније, њеним стандардима, политикама и праксама.

2.1.3. Веза са мерама националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера се налази у НПП и у складу је са њим.

2.1.4. Крајњи корисници -

Крајњи корисници су активна:

- регистрована пољопривредна газдинства – физичка лица (укључујући предузетнике)

2.1.5. Економска одрживост

За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике

- Потписана изјава под материјалном и кривичном одговорношћу, да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима;
- Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним од стране локалне самоуправе;
- Само инвестиције реализоване након потписивања уговора могу се сматрати прихватљивим за надокнаду трошкова.
- Потврда о измиреним пореским и другим обавезама према локалној самоуправи.

- Потврда о активном статусу газдинства (издата од Управе за трезор)

2.1.7. Специфични критеријуми

За реализацију ове мере корисник је у обавези да испуни само опште критеријуме.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

100.1.1.	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)
----------	--

2.1.9. Критеријуми селекције – Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

2.1.10. Интензитет помоћи

Додељују се подстицајна средства у висини од 1.500,00 динара по грлу (пуна цена вештачког осемењавања стоке је 2.000,00 динара).

2.1.11. Индикатори - показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Број грла стоке која су осемењена селекционисаним приплодним материјалом

2.1.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Инвестиције које ће се финасирати у оквиру ове мере ће бити изабране кроз конкурсе за подношење захтева. Локална самоуправа ће сваке године састављати годишњи програм за позиве за подношење захтева, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет сваке мере.

Локална самоуправа ће објавити позиве за подношење захтева и спровести широку кампању информисања..

Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости и одрживости пројекта. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће ранжирани и финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева.

Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су раније прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени.

Подносиоци захтева за подстицаје су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Општинској управи Деспотовац најкасније до 01. децембра текуће године, за инвестиције у 2018. години.

Захтеви који стигну комплетни, благовремено и у складу са условима Конкурса ће бити прегледани по редоследу њиховог пристизања.

После административне контроле, прихватљиви захтеви ће бити проверени на лицу места од стране органа локалне самоуправе и биће реализовани.

Назив и шифра мере: Кредитна подршка

шифра: 100.2.

2.2.1. Образложење

У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, јединице локалне самоуправе (Сл. гласник РС 10/13 и 142/14) могу да утврђују мере које се односе на директнаплаћања у виду кредитне подршке. Кредитна подршка ће се реализовати суфинансирањем камата за пољопривредне кредите.

Пољопривреда је делатност у којој се ангажује велика количина новчаних средстава сваке године, било да се ради о улагању новца у репроматеријал, било да се ради о улагању у нове заседе, основно стадо, наводњавање и остале инвестиције. Константни извори финансирања су не само предуслов за повећање производње, већ и за одржавање већ постојећег нивоа производње. Свако комерцијално пољопривредно газдинство које жели да успешно послује, пољопривредни кредит види као могућност обезбеђења готовог новца и повећања профита. Међутим, тренутно банке не препознају мала и средња газдинства, која доминирају на територији града, као озбиљне клијенте, већ као клијенте са већим степеном ризика. Ово произилази, пре свега, из чињенице да се већи део прихода газдинства не одвија преко рачуна. Поред високих каматних стопа јавља се и неусклађеност рокова отплате са роковима прилива средстава на пољопривредним газдинствима и неусклађеност грејс периода са врстом производње, односно инвестицијом. Додатни проблем је и начин обезбеђења кредита -хипотеке на објектима у руралним подручјима су често неприхватљиво обезбеђење.

Ова мера је у складу и националном и локалном аграрном политиком, односно Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014. – 2024.

Кредитна подршка путем суфинансирања камате за пољопривредне кредите представља меру којом се пољопривредним газдинствима омогућава лакши приступ коришћењу кредита код пословних банака и на тај начин се стварају повољнији економски услови за обезбеђење неопходних импута за постојећу производњу и за инвестиционе активности за започињање и унапређење пољопривредне производње.

2.2.2. Циљеви мере

- Повећање дохотка пољопривредних газдинстава;
- Повећање квалитета млека,
- Обављена сетва у оптималним роковима, примењене све агротехничке мере а самим том и повећан принос.
- Усклађивање са правилима Уније, њеним стандардима, политикама и праксама.

2.2.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Ова мера се налази у НПП и у складу је са њим.

2.2.4. Крајњи корисници -

Крајњи корисници су активна:

- регистрована пољопривредна газдинства – физичка лица (укључујући предузетнике)

2.2.5. Економска одрживост

Не треба бизнис план. Избор пословне банке са најповољнијим условима кредитирања извршиће се путем поступка јавне набавке. Локална самоуправа дефинише намену коришћења кредитних линија и даје сагласност на намену кредиту.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике

- Потписана изјава под материјалном и кривичном одговорношћу, да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима;
- Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним од стране локалне самоуправе;
- Само инвестиције реализоване након потписивања уговора могу се сматрати прихватљивим за надокнаду трошкова.
- Потврда о измиреним пореским и другим обавезама према локалној самоуправи.
- Потврда о активном статусу газдинства (издата од Управе за трезор)

2.2.7. Специфични критеријуми

Ова мера има специфичан критеријум који се односи на кориснике:

- предузетник мора бити уписан у Регистар пољопривредних газдинстава са седиштем и делатношћу на територији општине Деспотовац, са активним статусом у складу са Правилником о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације (Сл.гласник РС17/13) може да користи кредитну подршку путем суфинансирања камате за набавку репроматеријала у пољопривреди.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере

100.2.1	Суфинансирање камата за пољопривредне кредите
---------	---

Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) - суфинансира се 100 % камате за узете краткорочне кредите од 50.000,00-200.000,00 динара за набавку репроматеријала у пољопривреди .

2.2.9. Критеријуми селекције – Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева, односно одобрених кредитних линија од стране изабране пословне банке, до утрошка средстава.

2.2.10. Интензитет помоћи – Исплаћују се средства у висини од 100% камате на узети кредит са каматном стопом до 10% . Сва средства која су преко 10% камате плаћају пољопривредници.

2.2.11. Индикатори - показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Број корисника кредитних линија са суфинансираном каматом
2	Укупан износ ангажованих средстава пословне банке

2.2.12. Административна процедура

Локална самоуправа ће извршити избор пословне банке са најповољнијим условима кредитирања путем поступка јавне набавке и закључиће се уговор са изабраном банком. Након закључења Уговора са банком, расписује се јавни позив за подношење захтева за одобрење кредита корисницима.

Захтев за одобрење кредита подноси се пословној банци уз претходну сагласност самоуправе у погледу испуњавања услова. Краткорочни кредити са каматом која се субвенционише одобраваће се за реализацију текућих сезонских активности у пољопривредној производњи односно за набавку репроматеријала (семенска роба, расад, садни материјал, ђубриво, гориво, средства за заштиту,

Краткорочни кредити се одобравају на период од годину дана.

Локална самоуправа ће објавити позиве за подношење захтева и спровести широку кампању информисања.

Назив мере: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

шифра: 101

2.3.1. Образложење

Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. У складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја највећи део буџетских средстава је управо намењен расту конкурентности.

Мера инвестиције у материјална средства пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења средства и процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости.

Преглед по секторима:

Сектор: Млеко

Сектором доминирају мали произвођачи, одрживе и делимично одрживе фарме, док општи проблем представља низак ниво квалитета произведеног млека и низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Више од 70% породичних газдинстава држи до 3 музне краве што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Више од 75% сировог млека испорученог млекарима још не испуњава стандарде ЕУ. Веће фарме се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Такође, велики проблем представља правилан начин складиштења и правилна дистрибуција течног и чврстог стајњака.

Побољшање начина складиштења и хлађења млека, као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа.

Сектор: Месо

Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње чији је циљ унапређење и побољшање квалитета сточарских производа, специјализација у производњи меса са фокусом на гајење свиња, говеда и оваца, као и побољшање продуктивности и конзистентности у производњи.

Фарме које производе месо нису специјализоване и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја животиња. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и животне средине.

Сектор: Воће, грожђе и поврће

Кључни проблем овог сектора је уситњеност поседа. Такође, високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене у ланцу исхране доводе до ниског нивоа профита, а самим тим и

до немогућности инвестирања у нове капацитете. Низак степен образовања и стручне оспособљености ствара потешкоће када је реч о правилној употреби савремене опреме и коришћењу инпута, сортирању, паковању и складиштењу, примени савремених метода за наводњавање, што резултира проблемом у ланцу прераде воћа, грожђа и поврћа обзиром да фабрике не добијају довољне количине високо квалитетних производа.

Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа)

Према секторској анализи, приноси усева у Србији су знатно нижи него у већини ЕУ земаља услед ограничене употребе минералих ђубрива и сертификованог садног материјала. Српски пољопривредници користе мање од половине потребне количине минералног ђубрива у односу на пољопривреднике у развијеним земљама, углавном због недостатка финансијских средстава, технолошке заосталости и неефикасног система трансфера технологије. Штавише, техничка опремљеност газдинства, односно механизација која се користи у ратарству је застарела, посебно у области заштите животне средине. Према попису пољопривреде у 2012. години, производњом житарица се баве скоро сва газдинства (око 600 хиљада) на просечној површини од 3 ха. У структури засејаних површина доминирају кукуруз и пшеница са учешћем од 92% свих засејаних површина под житарицама. Производња индустријског биља чини око 9% укупне вредности пољопривредне производње Србије. У претходном периоду, засејане површине под уљарицама расту, док су површине под шећерном репом промењиве. У складу са горе наведеним проблемима, постоји потреба да се мерама из овог сектора утиче на повећање приноса и побољшање агро-технологије, као и модернизацију складишних капацитета ратарских газдинстава.

Сектор: Пчеларство

Пчеларство представља малу, али изузетно атрактивну пољопривредну делатност, која последњих година почиње да се тржишно усмерава у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ. Различите врсте меда које потичу са географског подручја Србије су високог квалитета и у укупном економском обиму пољопривредне производње пчеларска производња учествује са 0,4 %. Од укупне количине произведеног меда у претходном периоду (6,8 хиљада тона) извезено је око 45%. Најзначајније извозно тржиште су земље чланице ЕУ (Немачка, Италија и Аустрија), затим земље ЦЕФТА споразума (Македонија, Црна Гора и БиХ). За сада у Србији постоји 7 субјекта који имају извозне бројеве за извоз меда у земље чланице ЕУ.

2.3.2. Циљеви мере

Општи циљеви: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; Повећање производње, побољшање продуктивности и квалитета производа, смањење трошкова производње; Унапређење техничко-технолошке опремљености; Одрживо управљање ресурсима и заштите животне средине; Раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта; Усклађивање са правилима Уније, њеним стандардима, политикама и праксама.

Специфични циљеви по секторима:

Сектор: Млеко - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње млека путем циљаних инвестиција на малим и средњим газдинствима; Повећање квалитета млека, нарочито у микробиолошком погледу (смањење броја бактерија и соматских ћелија), усвајање добре пољопривредне праксе, као и прилагођавање производа захтевима савременог тржишта; Достижање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине; Унапређење производне инфраструктура и опреме.

Сектор: Месо - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меса на малим и средњим газдинствима (говеда, овце и крмаче/прасад); Унапређење квалитета говеђег меса (систем крава-теле), коза, оваца и прасади у складу са националним ветеринским стандардима; Достижање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине; Побољшање квалитета и конзистентности производње кроз инвестиције у опрему и објекте.

Сектор: Воће, грожђе и поврће - Успостављање нових производних линија и обнављање постојеће производње; Повећање површина у заштићеном и полузаштићеном простору; Побољшање квалитета машина и опреме ради смањења губитака након бербе; Побољшање складишних капацитета за воће, грожђе и поврће; Повећање површина под интензивним засадима; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап; Повећање броја произвођача који производе вино са географским пореклом.

Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) - Унапређење механизације на газдинствима; Побољшање складишних капацитета; Раст извоза житарица и индустријског биља; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап;

Сектор: Пчеларство - Повећање производње пчеларских производа; Повећање прихода у домаћинствима која се баве пчеларском производњом; Повећање степена запослености у сектору; Достижање стандарда у области заштите животне средине;

2.3.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Није применљиво обзиром да није усвоје НПРР

2.3.4. Крајњи корисници -

Крајњи корисници су активна:

- регистрована пољопривредна газдинства – физичка лица

2.3.5. Економска одрживост

За вредност испод 300.000 динара, корисник није у обавези да има бизнис план.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике

- Потписана изјава под материјалном и кривичном одговорношћу, да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима;
- Фотокопију рачуна за набављену робу или Уговор о купопродаји оверен код надлежних органа.
- Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним од стране локалне самоуправе;
- У случају када корисник није власник газдинства или земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година;
- Не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од две године од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи;
- Само инвестиције реализоване након потписивања уговора могу се сматрати прихватљивим за надокнаду трошкова.
- Потврда о измиреним пореским и другим обавезама према локалној самоуправи.
- Потврда о активном статусу газдинства (издата од Управе за трезор)
- Фотокопију Извода из Листа непокретности и копију плана за парцелу на којој су засађене купљене саднице .

2.3.7. Специфични критеријуми

Сектор млека

- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ 1 - 19 млечних крава;

- У случају набавке нових машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ максимално 100 млечних крава;
- У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних грла, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 квалитетних приплодних грла говеда млечних раса, односно 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза.

Сектор меса

- Прихватљиви корисници су они корисници који у Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња- Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 20 јунади и/или мање од 150 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 30 приплодних крмача и/или мање од 100 товљеника свиња у турнусу и/или од 1.000-3.999 бројлера у турнусу.
- У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних животиња прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 грла квалитетних приплодних говеда товних раса, или 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза, или 5-100 грла квалитетних приплодних крмача.
- Сектор производње комзумни јаја нема специфичних критеријума прихватљивости

У сектору производње воћа, грожђа, поврћа, хмеља и цвећа прихватљиви корисници треба да:

- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која у свом власништву, односно у власништву члана РПГ имају: мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља; односно мање од 5 ха другог воћа, односно 0,1- 50 ха цвећа, односно 0,2-100 ха винове лозе.
- У случају подизања нових или обнављања постојећих (крчење и подизање) производних (са наслонем) и матичних засада воћака и винове лозе прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 0,1-50 ха јагодастих врста воћака и хмеља, 0,3-100 ха другог воћа, 0,2-100 ха винове лозе
- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ мање од 0,5 ха пластеника или мање од 3 ха производње поврћа на отвореном простору

Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа)

- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ Пољопривредна газдинства која имају мање од 50 ха земљишта под осталим усевима.
- За инвестиције за набавку машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају мање од 100 ха земљишта под осталим усевима.

Сектор пчеларства

- У сектору пчеларства прихватљиви корисници треба да имају 5-500 кошница.

У сектору аквакултуре (производње конзумне астрмке и шаранске рибе) нема специфичних критеријума прихватљивости Сектор млека

- У сектору пчеларства прихватљиви корисници треба да имају 5-500 кошница.

У сектору аквакултуре (производње конзумне астрмке и шаранске рибе) нема специфичних критеријума прихватљивости

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Мера	Шифра инвестиције	Листа потенцијалних инвестиција у оквиру мере
	101.1.1.	Набавка квалитетних приплодних јуница млечних раса: говеда, оваца и коза
Сектор млеко	101.1.4.	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака; специјализоване приколице за транспорт чврстог стајњака, укључујући и пратећу опрему за полутечни и течни стајњак)
	101.1.5.	Машине и опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; косилице; превртачи сена)
	101.1.9.	Машине за примарну обраду земљишта
	101.1.10.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.1.11.	Машине за ђубрење земљишта
	101.1.12.	Машине за сетву
	101.1.13.	Машине за заштиту биља
	101.1.17.	Машине и опрема за наводњавање усева
Сектор месо	101.2.1.	Набавку квалитетних приплодних грла говеда, оваца, коза и свиња које се користе за производњу меса
	101.2.5.	Машине и опрема за складиштење и припрему сточне хране, за храњење и појење животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; превртачи сена, итд.)
Сектор воће, грожђе, поврће	101.4.1.	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
	101.4.2.	Подизање и опремање пластеника за производњу поврћа, воћа, цвећа и расадничку производњу
Сектор пчеларство	101.6.1.	Набавка нових пчелињих друштава
	101.6.2.	Набавка опреме за пчеларство

2.3.9. Критеријуми селекције – За ову врсту мере нема критеријума

2.3.10. Интензитет помоћи

- Висина подстицаја за куповину квалитетне женске телади отељене у 2018. год. уписаних у Регистар телади је 80% (минимално 2 грла по регистрованом пољ. газдинству, обавезно чување грла две године), максимално 20.000,00 динара по грлу;
- Висина подстицаја за куповину квалитетне мушке телади отељене у 2018. год. уписаних у Регистар телади је 80% (минимално 2 грла по регистрованом пољ. газдинству, обавезно чување грла једна година), максимално 10.000,00 динара по грлу;
- Висина подстицаја за куповину женског квалитетног приплодног материјала у свињарству је 80% (минимално 2 грла по регистрованом пољ. газдинству, обавезно чување грла једна година), максимално 20.000,00 динара по грлу;
- Висина подстицаја за куповину мушког квалитетног приплодног материјала у свињарству је 80% (минимално 1 грло по регистрованом пољ. газдинству, обавезно чување грла једна година), максимално 20.000,00 динара по грлу;
- Висина подстицаја за куповину женског квалитетног приплодног материјала у овчарству и козарству је 80% (минимално 5 грла по регистрованом пољ. газдинству, обавезно чување грла једна година), максимално 10.000,00 динара по грлу;
- Висина подстицаја за куповину квалитетног мушког приплодног материјала у овчарству је 80% (минимално 1 грло по регистрованом пољ. газдинству, обавезно чување грла две године), максимално 10.000,00 динара по грлу;
- Набавка пчелињих матица (100% повраћај средстава);
- Набавка опреме за пчеларство (30% повраћај средстава);
- Набавка кошница (50% повраћај средстава);
- Набавка садног материјала (100% повраћај средстава);
- Набавка опреме за пластенике и наводњавање (30% повраћај средстава).
- Процентуални износ повраћаја за набавку механизације и опреме за ратарску производњу је 30%.

За све наведене ставке износ субвенција је максимално 200.000,00 дин. по Регистрованом пољопривредном газдинству.

2.3.11. Индикатори - показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Број газдинстава која су модернизовала производњу
2	Укупна инвестиција у материјална средства

2.3.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Инвестиције које ће се финасирати у оквиру ове мере ће бити изабране кроз конкурсе за подношење захтева. Локална самоуправа ће сваке године састављати годишњи програм за позиве за подношење захтева, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет сваке мере.

Локална самоуправа ће објавити позиве за подношење захтева и спровести широку кампању информисања.

Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости и одрживости пројекта. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће ранжирани и финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева.

Захтеви се подносе од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су раније

прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени.

Захтеви који стигну комплетни, благовремено и у складу са условима Конкурса ће бити прегледани по редоследу њиховог пристизања.

Подносиоци захтева за подстицаје су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Општинској управи Деспотовац најкасније до 01. децембра текуће године, за инвестиције у 2018. години.

После административне контроле, прихватљиви захтеви ће бити проверени на лицу места од стране органа локалне самоуправе и биће реализовани.

Назив мере:

Подстицаји за спровођење одгајивачких програма, ради остваривања одгајивачких циљева у сточарству

шифра: 401

2.4.1. Образложење

Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. У складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја највећи део буџетских средстава је управо намењен расту конкурентности.

Мера инвестиције у материјална средства пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења средства и процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости.

Преглед по секторима:

Сектор: Млеко

Сектором доминирају мали произвођачи, одрживе и делимично одрживе фарме, док општи проблем представља низак ниво квалитета произведеног млека и низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Више од 70% породичних газдинстава држи до 3 музне краве што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Више од 75% сировог млека испорученог млекарима још не испуњава стандарде ЕУ. Веће фарме се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Такође, велики проблем представља правилан начин складиштења и правилна дистрибуција течног и чврстог стајњака.

Побољшање начина складиштења и хлађења млека, као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа.

Сектор: Месо

Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње чији је циљ унапређење и побољшање квалитета сточарских производа, специјализација у производњи меса са фокусом на гајење свиња, говеда и оваца, као и побољшање продуктивности и конзистентности у производњи.

Фарме које производе месо нису специјализоване и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја

животиња. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и животне средине.

2.4.2. Циљеви мере

- унапређење целокупног сектора сточарства,
- раст производње и унапређење конкурентности,
- стабилност дохотка произвођача,
- прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта;
- техничко-технолошко унапређење сектора

2.4.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Ова мера се налази у НПП и у складу је са њим.

2.4.4. Крајњи корисници -

Крајњи корисници су активна:

- регистрована пољопривредна газдинства – физичка лица

2.4.5. Економска одрживост

За ову меру не треба бизнис план.

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике

- Потписана изјава под материјалном и кривичном одговорношћу, да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима;
- Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним од стране локалне самоуправе;
- У случају када корисник није власник газдинства или земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година;- Не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од три година од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи;
- Само инвестиције реализоване након потписивања уговора могу се сматрати прихватљивим за надокнаду трошкова.
- Потврда о измиреним пореским и другим обавезама према локалној самоуправи.
- Потврда о активном статусу газдинства (издата од Управе за трезор)

2.4.7. Специфични критеријуми

Сектор млека

- Пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ1 - 19 млечних кравау моменту подношења захтева за коришћење подстицаја
- За инвестиције у сектору производње овчијег односно козијег млека код приплодних оваца и коза нема специфичних критеријума прихватљивости.
- У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних грла, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која, у моменту подношења захтева за коришћење поседују у свом

власништву, односно у власништву члана РПГ 3-100 квалитетних приплодних грла говеда млечних раса,

– За инвестиције у сектору производње овчијег односно козијег млека када се ради о набавци квалитетних приплодних оваца и коза, нема специфичних критеријума прихватљивости.

Сектор меса

– Пољопривредна газдинства са мање од 20 грла квалитетних приплодних говеда товних раса или мање од 150 грла приплодних оваца или коза, или мање од 30 приплодних крмача, или мање од 100 товних свиња, или од 1.000 - 3.999 бројлера, у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја.

– У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних животиња, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства са мање од 100 грла квалитетних приплодних говеда, или мање од 500 квалитетних приплодних грла оваца и коза, или мање од 150 грла приплодних крмача. Минимални број грла у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја мора бити минимално 3 грла квалитетних приплодних говеда товних раса, или 10 грла квалитетних приплодних оваца или коза, или минимално 5 грла квалитетних приплодних крмача.

2.4.8. Листа прихватљивих инвестиција

Нема

2.4.9. Критеријуми селекције – За ову врсту мере нема критеријума

2.4.10. Интензитет помоћи

Висина субвенција за матичење квалитетне приплодне стоке је:

- 50% за говеда (максимално 2.000,00 динара по грлу)
- 50% за овце и козе (максимално 700,00 динара по грлу)

2.4.11. Индикатори - показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Број уматичених грла стоке
2	Укупна инвестиција у материјална средства

2.4.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Инвестиције које ће се финасирати у оквиру ове мере ће бити изабране кроз конкурсе за подношење захтева. Локална самоуправа ће сваке године састављати годишњи програм за позиве за подношење захтева, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет сваке мере.

Локална самоуправа ће објавити позиве за подношење захтева и спровести широку кампању информисања.

Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости и одрживости пројекта. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева.

Захтеви се подносе од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су раније

прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Подносиоци захтева за подстицаје су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Општинској управи Деспотовац најкасније до 1. децембра текуће године, за инвестиције у 2018. години

Захтеви који стигну комплетни, благовремено и у складу са условима Конкурса ће бити прегледани по редоследу њиховог пристизања.

После административне контроле, прихватљиви захтеви ће бити проверени на лицу места од стране органа локалне самоуправе и биће реализовани.

Назив мере: Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју

шифра: 402

2.5.1. Образложење

На подручју општине активно функционише Пољопривредна саветодавна стручна служба (ПССС) из Јагодине. Њихова је функција је пружање саветодавних услуга кроз повремене посете пољопривредним газдинствима, као и организовање групних предавања. Такође значајну улогу у едукацији из пољопривреде имају и удружења која су основана на територији општине. У зависности од указане потребе чланова удружења и осталих заинтересованих, они организују посета сајмовима, изложбама и другим манифестацијама везаних за пољопривреду .

2.5.2. Циљеви мере

- Повећање дохотка пољопривредних газдинстава;
- Повећање производње,
- Побољшање продуктивности и квалитета производа,
- Смањење трошкова производње;
- Усклађивање са правилима Уније, њеним стандардима, политикама и праксама.
- Повећање квалитета млека;
- Усвајање добре пољопривредне праксе, као и прилагођавање производа захтевима савременог тржишта;
- Достицање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине;
- Повећање степена запослености у сектору;

2.5.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Ова мера се налази у НПП и у складу је са њим.

2.5.4. Крајњи корисници –

- правна лица, регистрована у Националном регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју и остала удружења из области пољопривреде.

2.5.5. Економска одрживост

Подносилац захтева не мора да докаже економску одрживост инвестиције кроз бизнис план.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике

- Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним од стране локалне самоуправе;
- Само инвестиције реализоване након потписивања уговора могу се сматрати прихватљивим за надокнаду трошкова.

2.5.7. Специфични критеријуми

- Правна лица која конкуришу за ова средства морају бити са подручја општине Деспотовац.
- Правна лица која конкуришу за ова средства морају имати доказ о упису у АПР.- Правна лица која конкуришу за ова средства морају бити са подручја општине Деспотовац.
- Правна лица која конкуришу за ова средства морају имати доказ о упису у АПР.

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Износ подстицаја је 100%, односно покрива трошкове обиласка пољопривредних сајмова, изложба и других манифестација везаних за пољопривреду .

2.5.9. Критеријуми селекције -

Подносилац захтева мора да има седиште у општини Деспотовац.

2.5.10. Интензитет помоћи

Износ подстицаја је 100% ,

2.5.11. Индикатори - показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број посета сајмовима, ...
2	Укупна инвестиција у материјална средства

2.5.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Правна лица ће подносити захтеве локалној самоуправи за доделу средстава за обилазак сајмова, изложба и др. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости и одрживости пројекта. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће ранжирани и финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Подносиоци захтева за подстицаје су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Општинској управи Деспотовац најкасније до 1. децембра текуће године, за инвестиције у 2018. години.

Назив мере: Набавка хране и ветеринарске услуге за остављену женску телад отељене у 2018. години

шифра: 601

3.6.1. Образложење

Уз примену комплетних описаних мера, а у циљу унапређења пољопривреде, локална самоуправа планира финасирање и других (осталих) мера како би подстакла даљи развој пољопривреде.

Ове мере посебно су усмерене ка увећању основних стада код пољопривредних газдинстава са подручја општине Деспотовац из сопственог подмладка говеда.

Мера би се финасирала кроз финасирање трошкова одгоја (исхране и неге) подмладка уз обавазу власника грла да то грло гаји најмање две наредне године.

Ова мера је посебно значајна јер одгајивачи стоке за обнову или увећање својих стада најрадије користе грла из сопственог подмладка јер им је на тај начин поред значајно мањих финасијских улагања и позната генетика грла, као и одлична аклиматизација гајнеих грла.

Поред тога применом вештачког осемењавања одгајивачи стоке могу директно да утичу на жељени генотип и утичу на позитивне особине гајених грла.

3.6.2. Циљеви мере

Општи циљеви: Увећање сточног фонда код физичких лица из сопственог подмладка (женска телад,) на подручју општине,

Специфични циљеви: Очување сточног фонда код фармера и смањење пада броја гајених грла

3.6.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој Републике Србије (НПРР)

Није применљиво јер национални програм није усвојен.

3.6.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

3.6.5. Економска одрживост

Подносилац захтева не мора да докаже економску одрживост инвестиције кроз бизнис план.

3.6.6. Општи критеријуми за кориснике

- Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава на подручју општине Деспотовац,

- За инвестиције за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације) односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописима којима се уређује кредитна подршка регистрованим газдинствима,

- Не отуђи грла која су предмет субвенције у периоду од две године од дана пријема средстава;

- Нема доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним од стране локалне самоуправе;

3.6.7. Специфични критеријуми

Нема

3.6.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Нема

3.6.9. Критеријуми селекције

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1.	Није планирано рангирање односно селекција корисника. Захтеви се решавају до утрошка планираних средстава по редоследу пријему захтева		

3.6.10. Интензитет помоћи

За увећање стада из сопственог подмладка:

- 60 % трошкова исхране и неге женске телади отељене у 2018. години у периоду од највише 10 месеци (купљена сточна храна и ветеринарске услуге), а максимално 20.000 дин/грлу.

3.6.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број остављених грла за увећање стада
2	Укупан број произвођача обухваћених мером

3.6.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. ЈЛС ће објављивити конкурс-позив за подношење захтева, рокове за подношење захтева. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе у смислу комплетности, административне усаглашености и прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према редоследу пријема захтева. Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су прописани од стране Општинске управе Деспотовац. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени.

Захтеви који стигну комплетни, благовремено и у складу са условима Конкурса ће бити прегледани по редоследу њиховог пристизања. Даном пријема се рачуна дан подношења комплетног захтева служби на разматрање. Исплата ће се вршити до утрошка планираних средстава по редоследу пристизања захтева

Подносиоци захтева за подстицаје су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Општинској управи Деспотовац најкасније до 1. децембра текуће године, за инвестиције у 2018. години.

Анекс 1. Идентификациона карта АП/ЈЛС са упутством за попуњавање

Табела 1. Показатељи које је потребно навести у Анексу 1 уводног дела Програма

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина		
Регион	Шумадија и Поморавље	рзс*
Област	Поморавље	рзс*
Град или општина	Деспотовац	рзс*
Површина	623 км ²	рзс*
Број насеља	30	рзс*
Број катастарских општина	30	рзс*
Подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	9	Правилник
Демографски показатељи		
Број становника	23191	рзс**
Број домаћинстава	7666	рзс*
Густина насељености (број становника / површина, км ²)	37	
Промена броја становника 2011/2002	-9,45	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	-11,1	рзс**
Учешће становништва млађег од 15 година (%)	12,37	рзс**
Учешће становништва старијег од 65 година (%)	24,32	рзс**
Просечна старост	45,9	рзс*
Индекс старења	177,97 %	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	32,24	рзс*
Основно образовање (%)	27,88	рзс*
Средње образовање (%)	33,27	рзс*
Више и високо образовање (%)	6,26	рзс*
Учешће пољопривредног у укупном становништву (%)		
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	брдско-планински	интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа		интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска, ...)	Умерено континентална	интерни
Просечна количина падавина (mm)	774	интерни
Средња годишња температура (С)	11,4	интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Ресава, Ресавица, Некудово, Чемерница	интерни
Површина под шумом (ha)	23819	рзс*
Учешће површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	38,25	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	50081	рзс*
Посечена дрвна маса (m ³)	30,2	рзс*
Стање ресурса		

Број пољопривредних газдинстава:	3862	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	1644	Управа за трезор
- породична пољопривредна газдинства (%)		
- правна лица и предузетници (%)		
Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ) (ha)	16102	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	25,86	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало (ha, %)	10133 ха (62,93%) оранице и баште; 5215 ха (32,39%) ливаде и пашњаци; 563 ха (3,50%) воћњаци; 57 ха (0,35%) виногради; 1 ха (0,006%) остало;	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало (%)	6988 ха (68,96%) жити; 88 ха (0,87%) индустријско биље; 68 ха (0,67%) поврће; 2754 ха (27,18%) крмно биље;	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	4,19	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)		интерни
Пољопривредна газдинства која наводњавају КПЗ (ha)	156	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)		интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	27	рзс***
Површина пољ.земљишта у јавној својини на територији ЈЛС (ха)	4018,55	интерни
Површина пољ.земљишта у јавној својини која се даје у закуп (ха):	0,063	интерни
-физичка лица %	100	интерни
-правна лица %	--	
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	4465 говеда; 12808 свиње; 13646 оваца и коза; 177464 живине; 5671 кошнице пчела	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	5174 трактора; 218 комбајна; 1488	рзс***

	7 прикључне машине	
Пољопривредни објекти (број)	12667	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници (број)	4 хладњаче, 2 стакленика, 222 пластеника	рзс***
Употреба мин. ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ха, бројПГ)	7752 ха(3252ПГ) минерална ђубрива; 2172 ха (1981ПГ)стајњак, 41 ха (35ПГ) течни стајњак, 5053 ха (2279ПГ) средства за заштиту биља	рзс***
Чланови газдинства и стално запослени на газдинству:	9113	рзс***
(на породичном ПГ : на газдинству правног лица / предузетника) (ха)	9093:20	рзс***
Годишње радне јединице (број)	3678	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника (број)	6	интерни
Производња пољопривредних производа (количина):		
- биљна производња (т)		рзс***
- сточарска производња (т, лит, ком.)	Млеко 10 хиљ.лит.	интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>		
Дужина путева (км)	273,64	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	8 8351	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	4610	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	2997	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м3)	1607	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ.м3)	241	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>		
Производња и снабдевање електричном енергијом (број)		интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>		
Објекти образовне инфраструктуре (број)	19 предшколске установе, 28 основне школе, 1 средња школа	рзс*
Број становника на једног лекара	601	рзс*
Број корисника социјалне заштите	1380	рзс*
Диверзификација руралне економије		
Запослени у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде		рзс**

(број)		
Газдинства која обављају друге профитабилне активности		рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији АП/ЈЛС (број)	2181 туриста (2 домаћи и 1,7 страни)	рзс*
Трансфер знања и информација		
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)		интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број)		ПССС

РЗС* - „Општине и региони у Републици Србији“, Републички завод за статистику
www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС** - Попис становништва 2011, Републички завод за статистику
www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС*** - Попис пољопривреде 2012 (Књига пописа 1 и Књига пописа 2), Републички завод за статист. www.webrzs.stat.gov.rs

Рок за реализацију програма: Током целе године до износа планираних средстава.

Конкурс се објављује на сајту општине Деспотовац и огласној табли Општинске управе Деспотовац.

Број 400-63/2018 - 03 од

13.03.2018. године

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Никола Николић, дипл.економиста